

DOKUMENTACE ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA VÝTVARNÝCH UMĚNÍ

FACULTY OF FINE ARTS

ATELIÉR TĚLOVÉHO DESIGNU

BODY DESIGN STUDIO

METAMORFÓZA VOSKOVÉHO KVÍTÍ

METAMORPHOSIS OF THE WAX FLOWERS

DIPLOMOVÁ PRÁCE

MASTER'S THESIS

AUTOR/KA PRÁCE

AUTHOR

BcA. Alexandra Kopúnková

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

Prof. Mgr. A. Lenka Klodová, Ph.D.

BRNO 2024

OBSAH DOKUMENTACE:

TEXTOVÁ ČÁST	s. 4 - 11
OBRAZOVÁ ČÁST	s. 12 - 35

Abstrakt:

Diplomová práca *Metamorfóza voskového kvití* sa zaoberá hľadáním identity vo vrstvách folklóru z pohľadu súčasnej bytosti. Pre tento projekt vznikla parta (ozdoba hlavy vo forme venca alebo „koruny“ najčastejšie z textilných či voskových kvetov či prípadne koráľkových ozdôb alebo len z rozmarínu a stúh) ako hlavný artefakt konceptu prechodného rituálu do dospelosti. Kvetnatá koruna je súčasťou performance adaptovaného na tradičný svadobný obrad kedy je neveste po oddaní sňatá parta a je vymenená za čepiec zakrývajúci vlasy. Toto dielo pretvára tento historický rituál, ktorý v súčasnosti nabral archaický význam a ukazuje možnú alternatívu, kedy je kľúčový moment prerodu aplikovaný na výstup z akademickej pôdy a vstup na podnikateľský trh.

Motivačný úvod:

O textilnú tvorbu som sa začala zaujímať už začiatkom vysokoškolského štúdia. Moja tvorba sa tak rozdelila na voľnú a úžitkovú. Úžitková forma vyústila do vlastnej odevnej značky KHAKU, pod ktorou vzniklo viacero menších projektov, ale po oficiálnom vypustení na trh v roku 2022 spolu s oficiálnym eshopom a neskôr so showroomom na Milady Horákovvej v Brne sa moja tvorba striktno rozliala medzi predajný, úžitkový, dizajnový produkt a „nepredajné osobné voľné umenie“. Snahy o pretvorenie umeleckého predmetu na úžitkový sa postupne prelínajú do opačného smeru, kedy sa snažím vyhľadávať úžitkové predmety s potenciálom obsiahnuť honosnejšie koncepty.

Za prvý skutočne významný bod v spojení voľného a úžitkového považujem moju bakalársku prácu *Zasvätené vode*. Táto práca bola významným prvým krokom (mimo nadobudnutia blízkeho vzťahu k výšivke a textilu, a k otvoreniu novej cesty k folklórnej tematike). Dielo *Zasvätené vode* sa zároveň stalo akýmsi mostom k spiritualite smerovanej k prírode a k ľudovej mágii. Po nadobudnutí základných znalostí v tomto odvetví som došla k záveru, že folklórna tradícia je z môjho pohľadu, okrem uchytených módných trendov ešte z čias renesancie, ovplyvnená magickými aspektami (najmä typom mágie podobenstva) každodenného života. Jeden z veľmi základných príkladov je červená farba, „červená farba je jeden z najrozšírenejších prostriedkov proti urieknutiu“¹ stuhy, nitky, ktoré majú symbolizovať oheň, ktorý bol vnímaný ako vysoko očistný a ochranný prvok. Okrem vizuálne založenej mágie exituje tisíce drobných úkonov - rozvázovanie všetkých uzlov v miestnosti, kde žena rodí, aby sa jej rodilo ľahšie, alebo nevestinú sadnutie si na ženíchovu vestičku pri čepčení, aby mala rýchly pôrod. „V etnografii dobre známe sú faktá, keď čiastky kroja hrajú dôležitú úlohu pri obradoch, čarodejstvách, v prostonárodnej liečbe ap. Podobnú úlohu má ... obradový čepiec... ktorý dostala žena o svadbe na hlavu... sila tejto funkcie čepca vysvetľuje sa z čiastky tým... že svadobné obrady vcelku sú posvätené cirkvou.“¹

Vďaka uchopeniu princípu spojenia ľudovej mágie a folklóru som objavila smer, ktorými som sa pri tvorení výpovedných prvkoch držala aj v tejto práci.

KONTEXT

Hlavným artefaktom mojej diplomovej práce je parta (pentlení, družení, čepení, koruna z kvetov), čo je vskutku výrazný folklórny prvok nesúci mnoho symbolov. Parta je veniec, koruna najčastejšie z kvetov či vosku prípadne koráľkových ozdôb alebo len z rozmarínu a stúh. V minulých storočiach mohli partu nosiť dievčatá, mladé ženy – panny, počas sviatostí, svadby alebo pri pohrebe chlapca či mladého muža. V minulosti mohli slobodné dievky nosiť party, vence (tieto ozdoby dievčatá nosili aj pri príležitosti vzácnych sviatkov, slávností alebo pokiaľ boli súčasťou svadobnej družiny) či byť prostovlasé, čo sa vo svadobný deň menilo a rituálom snímania party a na znak toho že, dievka je už

¹ GRIGOR'JEVIČ, Bogatyrev, Petr. *Funkcie kroja na Moravskom Slovensku*. V Turčianskom Sv. Martine: Matica slovenská, 1937. Str. 20-21.

dospelá (vydatá) žena, bola začepčená. „...sňatie znaku panenského stavu nevesty (venca, vienku) a pokrytie jej hlavy čepcom, ktorý obecné označoval vydatú ženu a jej manželský stav. Šlo o najvýraznejší pomedzný iniciačný akt premeny dievky v ženu...“² Zdobenie hlavy, ako ho poznáme dnes a teda ako kvetnatú korunu nájdeme mimo Československý región aj na ostatných slovanských územiach (Poľsko, Ukrajina, Rusko,...) ale aj v Maďarsku, Rumunsku.

Po postupnom oboznámení sa s možnými prístupmi k folklórnej identite a priblíženiu tematiky skrz práce venujúce sa ľudovej mágii som pristúpila k novému dlho dobejšiemu projektu s pracovným názvom „**TILIA HÁRS**“, ktorý stále pretrváva a táto diplomová práca je jeho súčasťou, a tým je vytvorenie vlastného kroja. Táto úloha nesie však hlavnú otázku či problematiku a to ako by taký kroj mal vyzeráť? Prístupov a možností odpovede k tejto otázke je vskutku veľa. Je možné sa na to dívať historizujúcim pohľadom, kedy do úvahy v tejto problematike prichádzajú do hry základné spoločenské statusy či už pôvod, rod, rodinný stav, spoločenská vrstva atď. Alebo je možné potlačiť historizujúce prvky celého konceptu a pokúsiť sa o niečo kompletne nové. Snažím sa rozlišovať medzi krojovými komponentami a ich potenciálom reálneho využitia v dnešnom svete a prvkami, ktoré sa už naozaj vzťahujú skôr k sviatostiam či priamo upomienkovej tradícii. Ich roztriedením do týchto skupín určujem aj možný prístup k uchopeniu dizajnu jednotlivých prvkov. V diplomovej práci tak pokračujem v hľadaní možného prejavu prvku folklórnej tradície ale aj jeho aplikovanie do rituálu ku ktorému patrí. Pri príležitosti ukončenia štúdia som sa teda rozhodla usporiadať folklórny rituál snímania party k poslednému dňu môjho študentského statusu, ktorým je deň obhajob diplomových prác.

Pokiaľ budem prihliadať na textilnú formu prejavu a teda primárne kroje, tak na poli facebookových skupín, workshopov a dá sa povedať že aj celkovej súčasnej folklórnej scéne, sa rozliehajú dva prístupy k „folklórnej praxi“. Jedným z nich je vysoko striktná a konzervatívna strana, ktorá je zväčša upnutá ku konkrétnemu štádiu vývoja kroja z určitého desaťročia minulého storočia, ktorým je napríklad osadenstvo Podlužáckeho regiónu. V tejto oblasti veľmi poctivo dodržujú estetické dekórum ale zároveň ho konzervatívne udržujú v podobe 50. rokov minulého storočia. Táto strana väčšinou odmieta novodobé variácie a priamo konzervuje celkový stav vzhľadu a pravidiel nosenia. Na druhej strane je o niečo abstraktnejší prístup, ktorý má viacero vrstiev. Do neho spadajú „hnutia“ ktoré sú ochotné priznávať vývoj kroja daného regiónu a rešpektujú jeho fáze (ale v tomto prípade prevláda názor že by mali jednotlivé súčasti kroja obdobia súznieť). Jednou už v skutku voľnejšou variantnou prístupom k folklórnej identite je zapájanie jednotlivých originálnych súčastí kroja do outfitu dnešnej módy, kedy teda dochádza k oživeniu tradície v súčasnom svete priamočiarejším, strohejším spôsobom. Príkladom k tomuto je projekt *Folklore's not dead*, ktorý vznikol pod nadáciou Veronica³ v spolupráci so Soniou Darrow. Členky nadácie vyzbierajú podlužácke pracovné kroje od babičiek a z pozostalostí a následne usporadúvajú charitatívne bazáre. V rámci týchto akcií vznikajú práve aj urbanistické fotografie osôb nosiacich jednotlivé komponenty počas svojho bežného dňa. Okrem charitatívnych akcií usporadúvajú aj konferencie a workshopy týkajúce sa prenosu tradícií napr. z prostredia poľnohospodárstva do súčasnej praxe.

Skutočne voľným a súčasným prístupom aplikovania folklóru je profesionálna dizajnérska lokálna scéna, ktorá využíva cielene konkrétne vizuálne prvky či techniky k vytvoreniu novodobého dizajnu. Veľmi základným príkladom je Liběna Rochová s kolekciami *Memory I.* a *II.* z ktorých pár kúskov sa nachádza aj v etnografickom múzeu v Brne v paláci Šlechtičen. Alebo doc. MgA. Kristýna Petříčková, Ph.D.,⁴ ktorá sa vo svojej tvorbe a výzkumoch zameriava nie len na kópie dobových krojov, ale aj na ich možné transformovanie do súčasnej módy.

V tomto smere vznikol aj projekt *Krásná práce*, pod vedením Kláry Hegereovej. Jedná sa o iniciatívu prepájať tradičné techniky a ich majstrov so súčasnými dizajnérm. Z ich spolupráce vznikajú objekty odkazujúce na lokálnu tradíciu, adaptované na súčasné potreby. Do tejto iniciatívy

² NAVRÁTILOVÁ, Alexandra. *Namlouvání, láska a svatba v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad, 2012. ISBN 978-80-7429-238-5.

³ *Nadace Veronica*. Online. Dostupné z: <https://nadace.veronica.cz/page/co-delame/folklorersquos-not-dead.php>. [cit. 2024-04-13].

⁴ Dostupné z: <https://fmk.utb.cz/contacts/mga-kristyna-petrickova/>. [cit. 2024-04-13].

boli zapojení okrem študentov UMPRUM či Zlínskej univerzity dizajnu aj študenti FAVU VUT.

Koncept ktorý je bližší voľnému umeniu vytvára „*umelkyňa a sociálna vedkyňa z lowy – Sonya Darrow, je potomkom československých imigrantov do Nového sveta. Dlhodobu sa venuje hľadaniu českých koreňov, presahujúcich medzi folklórom s environmentálnou šetrnosťou a komunikáciou medzi dvoma kultúrne spriaznenými komunitami v lowe a u nás.*“⁵ Jej diela sa skladajú napr. z odpadových materiálov tvoriacich súčasť *lokálneho* prostredia a stávajú sa objektom pripomínajúci folklórne krojové súčiastky.

Dizajnersku formu prístupu je možné radiť aj do kategórie „svérazu“. „*Svéraz vznikl jako reakce na potřebu národního sebeurčení v náročném období 1. světové války. Jeho základním znakem se v počátcích 20. století stal lidový dekor. ...jednalo se hlavně o nalezení „ideálních“ motivů lidového ornamentu. Tyto zdobné prvky pak byly často používané v uměleckoprůmyslových výrobcích. Módní tvůrci se o vytvoření městského šatu, který by v sobě odrážel prvky tradičního lidového oděvu ... snažili už od 60. let 19. století. Městská móda hledala inspirace v tradičních lidových šatech se zdobnými prvky z českého a moravského venkova.*“⁶ Pôvodne svérazové výstupy vznikali v mestách, často v odborných či vzdelaných kruhoch, dodržiavali technologické princípy a nechávali sa inšpirovať konkrétnymi predlohami. Tvorenie svojrázov pretrváva do dnes aj keď ich vzniku už zväčša nepredchádza komplexnejšia rešerš a býva často odkázané na základný sortiment galantérií.

V súčasnej dobe je debata o folklóre a jeho existencii či „živosti“ rozsiahla. Tradícia rituálov či odevu je udržiavaná vďaka nadšencom a profesionálom, ktorý vnášajú jednotlivé prvky do svojho života takpovediac úprimne, nakoľko je toto téma veľkou súčasťou ich osobnosti. Ale ďalším poľom do ohňa v tejto téme a možného vnímania prežívania tejto kultúry je aj politický prístup k folklóru, resp. jeho zneužívanie ku komunikácii so spoločnosťou. Mimo ďalších vplyvov ktoré prinieslo 20. storočie môže byť politizácia folklóru vnímaná ako jeho ukradnutie. Tejto myšlienke sa venuje hnutie *Nie v mojom kroji*⁷, ktorého sú súčasťou amatérsky aj profesionálny folkloristi, snažiaci sa poukázať na praktiky politikov zneužívajúcich slovenskú národnú identitu k ospravedlňovaniu či propagovaniu fašistických praktík.

Dnešným veľmi bežným napojením na tradíciu aj v sociálnych kruhoch, ktoré sú folklórnej kultúre o niečo vzdialenejšie by sa dal vnímať svadobný trend čepčenia. V týchto prípadoch býva na svadbu objednaný folklórny súbor (časť z neho), ktorý neveste vypožičia na polnočný obrad veniec, zásteru a čepiec a odohrajú úryvok z komplexného rituálu. Artefaktami tohto „neofolklóru“ bývajú fotografie na sociálnych sieťach súborov so začepčenými nevestami, ktoré majú tradičnú (ľubovolného regiónu) zásteru oviazanú okolo svojich moderných svadobných šiat.

Komerčné uchopenie folklórneho objektu, v tomto prípade priamo party ukazuje projekt Party 21. storočia⁸, ktorý je tvorený etnografmi a umelcami, ktorý pretvorili originály párt zozbieraných z rôznych regiónov do obrazov a fotiek, ktoré prezentovali naprieč svetom a formou predajného artiklu či už obrazov, kalendárov alebo plagátov sa snažia tradíciu pripomínať.

PARTA

V nadväznosti na vyššie spomínaný komplexnejší projekt hľadania vlastnej identity vo folklórnom svete, bolo pre mňa podstatné premyslieť, aký postup dizajnovania zvolím pri výrobe party. Vzhľadom k tomu že sa jedná skutočne o obradný, slávnostný objekt silne prepojený s historickou

⁵ ŠEBESTÍK, Ondřej. *Folklore's not dead! Českoamerická umělkyně Sonya Darrow tvoří krajky z odpadu*. Online. In: Český rozhlas. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/folklores-not-dead-ceskoamericka-umelkyne-sonya-darrow-tvori-krajky-z-odpadu-8609542>. [cit. 2024-04-13].

⁶ Letoráz, Šohajky, „selčičky“ s holubičkou – jaký byl československý svéraz? Online. Český rozhlas. 2018. Dostupné z: <https://plzen.rozhlas.cz/letoraz-sohajky-selcicky-s-holubickou-jaky-byl-ceskoslovensky-sveraz-7630728>. [cit. 2024-04-11].

⁷ Nie v mojom kroji. Online. Dostupné z: https://www.facebook.com/nievmojomkroji/?paipv=0&eav=AfYlBDMFfA4VOjeIKsPDE1ArxgthmpKOzbYIrb0jpa7qPn_TB6toVfdNcCyO_5lSkU&_rdr. [cit. 2024-04-13].

⁸ Party 21. storočia. Online. Dostupné z: <https://www.party21art.com/o-nas/#oprojekte>. [cit. 2024-04-13].

tradičiou presahujúcou do predkresťanskej éry, ktorý v súčasnej dobe nesie vskutku už len symbolickú hodnotu a nemá racionálne možné praktické využitie v bežnom svete na rozdiel napr. od zástery), rozhodla som sa mu ponechať jeho tradičný dizajn. K tomuto rozhodnutiu ma viedla aj linka z môjho osobného života, konkrétne teda spirituálny aspekt mojej osobnosti. Svoju vieru prirovnávam k pohanskej viere a vďaka nej zloženie tradičnej party je pre mňa stále určitým spôsobom aktuálnou variantnou, nakoľko nesie magické symboly, ktoré sú do dnes v pohanstve aktívne.

Aj napriek tomu že som sa rozhodla pri tvorbe party pre tradičnú formu zhotovenia a dizajnu jednotlivých súčastí, celková konštrukcia a motív nie je upravený konkrétnemu regionálnemu kontextu. V projekte Tilia hárs je jednou z hlavných otázok, ako by mal vyzeráť môj kraj vzhľadom k môjmu slovensko-maďarskému pôvodu a súčasnému pobytu v Brne? Túto otázku som sa rozhodla aplikovať aj do konceptu tejto party. Hlavným komunikačným prostriedkom tejto témy sa stali kvety, ktoré nesú zakódovanú symboliku multi-domoviny. Vybrané druhy kvetov predstavujú prechod medzi Bratislavou, prababkiným domom v Dobrohošti a Brnom – aktuálnym domovom, ktorého súčasťou je tiež záhradka. S maminými slovami „*po babke síce nezdedíš žiadne vyšívané sukne ale ostanú ti krásne živé ruže*“ sa ruža ako kvet kvetov je najviac vypovedajúcou súčasťou aj tohto projektu. Ruže, ktoré u prababky na záhrade (ktorú vlastnila už moja pra-pra-pra babička) zasadila ešte jej mama a teda moja mamina je aktuálne 4. generácia žien, čo sa o ne stará. Divoký krík ruží sa spolu so šípkovými nachádza aj v našej súčasnej brnianskej záhradke. Ďalšie kvety symbolizujúce domov môjho detstva a dospievania sú kvety jahôd – ktoré som si počas prázdnin u prababky každé ráno zbierať so šálky. Kvety jabloní symbolizujú nekonečné zbieranie jabĺk v Dobrohošti ale aj u pradeda v Šamoríne alebo na našej starej chate, ktoré malo za následok hodiny čistenia jabĺk, rozmočené prsty od ich šťavy a jablkové koláče na 100 spôsobov. Brniansku záhradu zastupujú šípkové kríky, ktorých kríkmi je obohnaná väčšina brnianskej záhrady. Na nej sa sezónne striedajú monopoly púpav a sedmikrások, čo sa prirodzene odzrkadľuje v zložení party. Púpavy sú vyrobené z pozláteného plátna, ktoré som využívala aj pri bakalárskej práci a v základe sedmikrások je ako jediný použitý polotovar z umelých kvetov komerčne dostupných v galantérii Stoklasa, ktorá bola miestom mojej prvej pravej brigády v Brne.

Okrem kvetov mapujúcich čisto geografický posun, je v parte aj línia kvetov zaznamenávajúca akademický až profesný vývoj. Jablonoňové kvety sú vyrobené zo šiat, ktoré som prezentovala na Malej noci módy 2018 (prvej módnej prehliadke mojej odevnej značky), v zadnej časti party sa nachádzajú vrbové listy zo zvyškov zamatu použitého v bakalárskej práci a kvety gypsophily, ktoré slúžili ako výzdoba výkladu salónu v ktorom sídlila moja značka. Kompozícia kvetov znázorňuje chronologickú časovú linku života na Slovensku a v Brne. Jedinou výnimkou v skladaní tejto kompozície sú konvalinky nakoľko tie nesú rituálny význam (ako symbol prechodu inšpirovaný prechodom zimy a jari). Zadná časť party, ktorá teda nie je primárne viditeľná, je vedená skôr spirituálnymi aspektami. Je koncipovaná ako miniatúrny oltárik na ktorom je položená kytica konvaliniek obohnaná svätôžiarou periel ako symboly spojenia vody a zeme. Táto časť je na spodku zakončená súkvetím ruže spojenou so šípkovými ružami a šípkami. V tejto oblasti sú sa nachádzajú jediné kvety z celej party vyrobené tradičnou technikou výroby kvetov za pomoci opakovaného namáčania papierových kvietkov do vosku. V rámci intímneho charakteru tejto časti som do používaného vosku vsypala trocha zeme, popolu a naškrabanej tehly z areálu FAVU. Florálny detail v zátylku je uviazaný na konštrukcii zo strún otcovej gitary a šípkové v tejto časti sú vyrobené z keramických koráliek, ktoré sú mojím jediným hmotným dedičstvom po zosnulej starej mame. Koniec zadnej časti a začiatok prednej kde sa nachádza vyšívaná členka sa tak stávajú akousi súkromnou pamätnou a vrstvou, nakoľko voskové kvety boli v partách zaužívané najmä pred 20. storočím, začiatkom 20. stor. začali byť populárne kvety z látky. Týmto prechodom je inšpirovaný aj názov tejto práce „*Metamorfóza voskového kvítia*“, ktorý má symbolizovať prechod od starých zvykov k novým. V týchto dvoch „*pamiatkových*“ častiach party boli preto použité aj korálky po starej mame a taktiež dôležitý prvok, ktorý tvorí celú členkovú časť je zreštaurovaný čepiec z oblasti Zlatých Moraviec, siahajúci k svojmu stému výročiu, ktorý som zdedila tesne pred začiatkom výroby party od vzdialenej rodiny. Bolo symbolicky príhodným, že hlavným motívom tohto čepca boli tiež ruže. Vzhľadom k svojmu veku bolo potrebné čepiec pri reštaurovaní komplet rozobrať, látkovú časť jemne vyprať, kovové flitre vydrhnúť od zhrdzavenia a niektoré korálky z fúkaného skla bolo treba nahradiť novými nakoľko pôvodné boli zčernalé. Členka bola doplnená o korálky z mamininho starého náramku, ktorý som si ako dieťa privlastnila.

Mimo čelenku a stuhy boli takmer všetky komponenty zhotovené vlastnoručne na princípe tradičných techník. Primárne sa jednalo o naškrobenie látky (najčastejšie som používala hodváb a zamat) do ktorej som povystrihovala okvetné lístky a následne ich vrstvila. Ku každému kvietku bol zhotovený piestik zo sklenených koráliek a flitrov. Kvety nevädze ktoré som kupovala na Zelenom trhu prvý rok čo som sa prisťahovala do Brna majú piestik zhotovený z koráliek ktoré boli použité v čelenke z môjho outfitu na stužkovú, takže tento kvet nesie aj drobnú synchronicitu tohto formátu. Nevädze spolu s ďalšími kvietkami zdobia trasilá, čo je historická súčiastka, nachádzajúca sa v partách naprieč regiónmi. Tieto súčiastky sa skladajú z filtra s menšou korálkou na pružinke z drôtu aby mala hojdačí efekt, čím sa fliter môže voľne nakláňať a odrážať slnko. Trblietaním odrážaním slnka trasidiel a zrkadielok sa mali odháňať zlé sily ktorým bol človek v prechodnom rituáli vystavený. Ďalšie komponenty sú kvietky vyrobené čisto z koráliek. Jahody, nezábudky, šípky a sa skladajú z riečnych periel a sklenených koráliek. Vyššie spomínané zrkadielka boli orámované tiež korálikmi z minerálov alebo z fúkaného skla.

Pre výrobu tejto party som sa snažila zadovážiť čo najvernejšie súčiastky, korálky z fúkaného skla boli zadovážené z firmy Rautis s históriou siahajúcou do 70. rokov 19. storočia a dielňou zapísanou v Unesco. Tradičnými súčiastkami sú aj kvietky v firmy Moraviaflor, ktorá sa svojmu remeslu venuje od roku 1867. Mnoho párt a iných zdobiacich komponentov sa skladá z ich ručne vyrábaných kvietkov pôvodnou technikou škrobenia, vyrezávania a viazania za použitia 100% prírodných materiálov. Z ich dielne som využila kvety jablone a konvalinky, avšak ich prítomnosť má skôr objemovú funkciu a ich umiestnenie je tiež koncipované ako podpora konštrukcie.

Napriek tomu že je vidieť hlavne farebné kvietky a flitre pilierom celého objektu sú drôty. Každý kvietok sa skladá približne od 2 až 9 drôtov spájajúcich piestiky s okrasnými lupienkami a tie sú následne pripletené k samostatnej drôtenej konštrukcii z hrubšieho drôtu v tvare vysokého diadému. Po obvode hlavy bol drôt vystužený pruhmi látky a obviazaný hodvábnou stuhou. Pod čelenkovou oblasťou je pridaná výstelka z lanu a celú váhu party, ktorá činí 1458g (1118 g bez stúh) dopomáha držať čelenka zdobená zlatou čipkou a riečnymi perlami, ktorá sa uväzuje vzadu pod vrkočom. Tento menší prvok je výnimočný tým že má ako jediný pôvod v inšpirácii reálnym regionálnym znakom. Zamatový pásik, u bohatších aj zdobený korálikmi sa nosili mladuchy v okolí Trnavy odkiaľ pochádzajú moji starí rodičia. Trnavský región je tiež slávny aj svojimi zlatými výšivkami. K postupu a systému zhotovenia konštrukcie bola tiež využitá tradičná technika, ktorú som mala možnosť si overiť v depozitári Moravského zemského múzea.

Poslednou časťou celej konštrukcie sú stuhy. Na spodu všetkých stúh sú dve červené najširšie, tie nie sú nutne viditeľné ale ich hlavnú funkciu definuje ich farba – červená – ochrana. Nad nimi sú vrstvené viskózne brokátové stuhy výrazného folklórneho motívu, ktorých však primárnym prvkom sú ruže. Z vrchu je prišitých mnoho hodvábných stúh. Stuhy ktoré sú umiestnené zo zadu party ale aj po oboch bokoch pri ušiach sa dajú odopínať.

Bočnými produktami ale zároveň hmotnými artefaktami výstupu tohto diela sú šaty mladuchy ušité v štýle moderných slávnostných šiat s prvkami kroja – horizontálne linky v sukni a bohaté riasenie sukne. V spodnom leme sukne sa nachádza aj ručná hodvábná výšivka ruží, ktorá však nemá symetrický a repetitívny charakter. Náznakom kroja sú aj bohaté rukávy, ktoré však neboli podľa tradícií nariasené aj v oblasti zápästia. Vrchná vrstva je z jemného priehľadného hodvábu ktorý má pripomenúť len symbolickosť prítomných historizujúcich prvkov. Okrem mladuchiných šiat vznikli aj vestičky pre družinu, ktoré nenesú významné genderové výrazové prvky a približujú sa skôr k zminimalizovanému obradnému rúchu.

PREZENTÁCIA

Praktická časť resp. performatívna časť vznikla za spolupráce s Bc. Aničkou Urbaničovou Dis., ktorá sa mimo štúdia hudobnej vedy na Masarykovej univerzite a svoju spevácku činnosť podieľa aj na dramaturgii profesionálneho folklórneho súboru Ondráš v Brne a k tomuto projektu som ju prizvala vďaka jej znalostiam z folklórneho odvetvia ale taktiež jeho možného adaptovania, nakoľko sa zaoberá hudobnou interpretáciou a kritikou. Anne som okrem konzultácie adaptovania folklórnych svadobných

zvyklostí zverila texty, ktoré zhudobnila a boli súčasťou performance.

Koncept prechodného rituálu sme viedli ako možnú svojráznu interpretáciu na zabehnutý zvyk svadobného snímania party a čepčenia. Táto tradícia ma viacero variantov no pracuje na rovnakom princípe. Pôvodne tento proces spočíval vo viacerých úkonoch niekedy rozťahnutých na viacero dní každopádne započínal mladuchou nosiacou partu, ktorú jej v deň sobáša (väčšinou ako súčasť večernej zábavy alebo na druhý deň v novom domove) sňali a nahradili čepcom ktorý jej zakrýval vlasy, nakoľko vydatá žena nesmela chodiť prostovlasá. Okolo snímania party sa vykonávalo mnoho menších rituálov od drobných riekaniek a tancov, cez melodramatické plače až po boje družičiek s družbou aby ochránili nevestu a nevzali jej „zelený vienok“. Napokon prichádza známa hláška od družby: „Ej dievčina, dievčina, pýtam sa ťa ja po prvýkrát: Chceš vienok sňať alebo hlávku sňať?“ nevesta z pravidla súhlasí až na 3. krát a potom nastáva akt začepčenia. V závislosti od regiónu partu sníma starejší, svokra, družina dievčat, ženích alebo raritnejšie nevesta sama.

Po konzultácii s Annou som sa rozhodla k preneseniu symbolickej časovej linky aj v rámci performance, ktoré započalo veľmi tradičným zobrazením a bolo ukončené prevedením adaptovaným na súčasnosť.

Prvá fáza rituálu započína v mojom domovskom ateliéri telového dizajnu v budove U4. V prítomí stiahnutých roliet vychádzam ja ako mladucha s družinou (performerov-iek a spevákov-čiek) so zapálenými sviečkami a kútnou plachtou z projektu Para a dym v malom sprievode za spevu akapely piesne Zbohom ostávajúte⁹. Osvietený teplým svetlom svieci započína lúčenie s alma mater a spolu s textom piesne „zbohom ostávajúte mamičkine prahy“ prechádzame po obvode ateliéru až k jeho východu kde práve uložili na zem kútnu plachtu ako bránu z jedného stavu do stavu meniaceho – prechodového - liminálneho. Zhasína sviecu (ktorá bola je z môjho krstu) a odhaduje ISIC (ako symbol študentskej totožnosti a hmotným kľúčom do budov školy) na plachtu a vychádza z ateliéru navždy. Až sa tam najbližšie vráti už nebude jeho súčasťou.

Druhá časť. Nastala liminálna fáza „liminálne bytosti nie sú tu, ani tam, nachádzajú sa medzi postaveniami určenými a usporiadanými zákonmi, zvyklosťami, konvenciami a obradmi“. ¹⁰ Mladucha sa tak ocitá v zemi nikoho, kde započína prerod. Kým pomaly vychádza spolu s družinou z budovy v tichom priestore odznieva trúchlenie a plačky kým neprekročia prah budovy. Sprievod sa vydáva na cestu do druhej budovy školy –zasadačke, kde mladuche odoberú vienok, a kde nastane vstup do stavu dospelej. Cesta areálom predstavuje posun aj od klasických folklórnych tradícií, ale zároveň sa odohráva v liminálnom svete, a tak je pojatá neutrálnejšie voči všeobecným svetským aspektom a zaujíma mierne spirituálne naladenie. Po trase sprievodu je vedený predspev a odpoveď, ktorý by sa dal prirovnať k rezponzóriovým žalmom v rímskokatolíckych omšiach (spev (alebo čítanie) žalmu s rezponzom – odpoveďou zhromaždenia).

Tretia časť. Posledná. V tomto priestore mladucha opúšťa liminálny stav a vstupuje do otvoreného sveta mimo akademickú pôdu. Záver performance odkazuje aj na vstup na voľný trh s tým, čo sa mladucha doposiaľ naučila, a nadobudne závislosť na kapitalistickom svete prostredníctvom svojej dizajnerskej značky. Rituál sa spolu s väčšou vzdialenosťou od domovského ateliéru presúva do alternatívnejších foriem.

Mladucha vchádza do priestoru zasadacej miestosti č. 325 v budove U2, ktorá slúžila ako miestnosť pri teoretických štátnych záverečných skúškach. OBRAZ Uprostred je zahalený vyvýšený výstavný sokel a za ním stupienky, na ktoré mladucha stúpa za hudby a spevu básne, ktorá vznikla ako adaptácia na pieseň z prvej fáze rituálu (Zbohom ostávajúte). K tejto básni vzniklo aj samostatné zhudobnenie v duchu alternatívneho pojatia folklórnej piesne.

Pod rozkvitlou čerešňou
mala som ja prianie,
že si vlasy upletiem
v svadobné viazanie.

⁹ *Zbohom ostávajúte*. Online. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=iOUIT0Hg7NY>. [cit. 2024-04-13].

¹⁰ TURNER, Victor Witter. *Průběh rituálu*. Eseje/studie. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-722-6900-3. Str. 96.

Prial som si dlhé stuchy,
veľké živé perly,
ruže mojej starej mami,
ktoré by nezvädli.

Kúsok mena od otca,
trocha tela od mami.
Upadla mi jedna stuha,
i kvietoček hodvábný.

*Pod rozkvitlou čerešňou,
azda je to moje zdanie
pod svadobnou viazankou
odkvitlo mi dospievanie.*

V priebehu tejto básne je mladucha tázana štýlom troch výziev (**text výziev neskôr doplnený**) taby si dala dolu partu. Na tretiu výzvu si mladucha s poslednou strofou básne sníma partu a pokladá ju spolu s cenovkou pred seba na výstavný sokel. Nastáva okamih finálneho prerodu a skrz obnaženú hlavu v miestach kde pred chvíľou ešte bola parta jej svieti premietanie (z dataprojektoru), a v obraze ktorý sa tak javí celému publiku je vidieť eshopovú stránku mladuchinej značky s novo pridaným produktom party odkaz.¹¹ Tým mladucha prezentuje že odovzdáva svoju akademickú a súkromnú identitu do sveta nových pravidiel.

V tomto rituáli sa nachádza ešte štvrtá časť, ktorá ale nie je vypovedaná ale jej neprítomnosť je cieľená – mladucha nebola začepčená, čo bolo v minulosti výhradným pokračovaním tohto rituálu na znak vstupu do komunity vydatých dospelých žien a manželstva. Absencia čepčenia má slúžiť jednak ako oprostie sa od tradičného folklórneho rituálu, nakoľko dnes prostovlasosť nenesie rovnaký význam ako v minulosti, ale zároveň „nezačepčenie“ slúži ako neutralizovanie genderového rozdielu.

V počiatkoch premýšľania o tom akým spôsobom bude performance stvárnená, som intenzívnejšie brala do úvahy spojenie výpovedných foriem kroja, čo sa zaradenia do spoločenskej vrstvy týka (bohatšia rodina – bohatší kraj) a možné premietnutie do súčasného postavenia študentov voľného umenia. Napriek tomu že o študentoch umenia vládne humorné stigma o ich chudobe, je možné súčasne nazvať luxusom možnosť študovať 6 rokov odbor, ktorý prináša fluidný typ kvalifikácie, na ktorý sa v praktickom svete nachádza abstraktné uplatnenie. Z pôvodnej predstavy a plánov vystrojiť opulentnú hostinu a sprievod s koňským záprahom ako poukázanie na absurdnosť možností využitia vzdelania v humanitnom odbore tak ostala len honosná parta z drahých materiálov v hodnote 9500 Kč a ktorej výroba trvala cez 300 hodín práce.

ZÁVER

V diele *Metamorfóza voskového kvítí* pre svoj umelecký účel používam formu dizajnu a folklórne tradície ako prostriedok zachytenia prechodného rituálu od jedného spoločenského statusu k druhému. Parta je v tejto práci vnímaná ako predmet na pomedzi niečoho sakrálneho a profánneho, ktorý sa zároveň stáva akýmsi fetišom v tom zmysle, že jej prítomnosť má moc meniť stav jedinca. Tento objekt je však zaobalený do širšieho kontextu, ktorý sa zoberá otázkou hodnoty vzdelania, najmä v smere konceptuálneho umenia a jeho možného aplikovania na trhu. Koncept vspadajúci pod hlavičku voľného umenia zachytený produktovými fotografiami z čisto úžitkovo - dizajnerskeho prostredia sa tak stáva, budúcnosť predpovedajúcou kartou študenta (FAVU).

¹¹ *Metamorfóza voskového kvítí*. *Khakudesign*. Online. Dostupné z: <https://www.khakudesign.cz/metamorfoza-voskoveho-kviti>. [cit. 2024-04-13].

OBRAZOVÁ ČÁST

ODĚV

Každý jeden kousek je jedinečný. Kterýkoliv si zvolíte budete jediná chodící bytost na celém světě co jej bude nosit.

výchozí

nejlevnější

nejdražší

Zobrazeno 1 - 12 z 45

METAMORFÓZA
VOSKOVÉHO KVÍTÍ

160 000 Kč

VESTIČKA DEN

6 300 Kč

VESTIČKA NOC

6 100 Kč

KIMONO BYLINKY

8 680 Kč

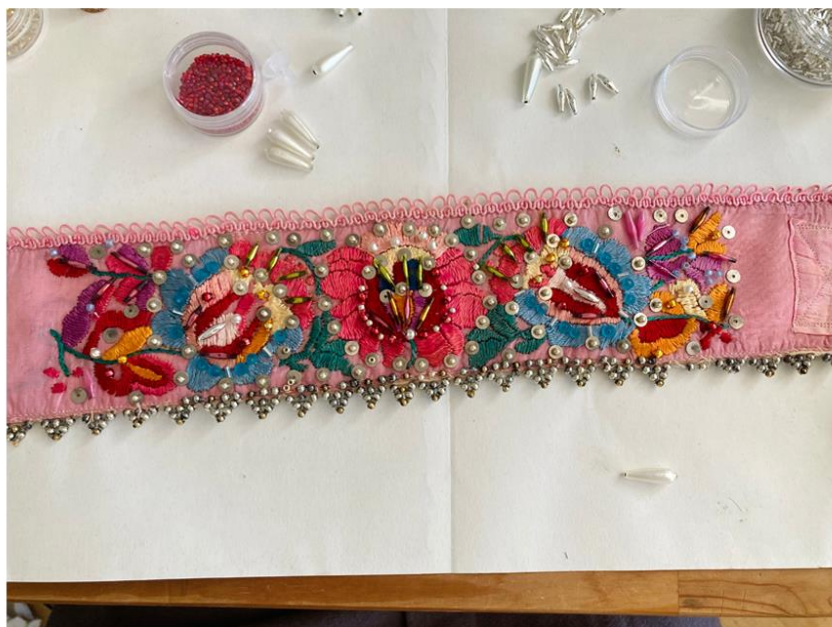
POPIS PRODUKTU

Jedinečný kúsok Metamorfóza voskového kvití sa zaoberá hľadáním identity vo vrstvách folklóru z pohľadu súčasnej bytosti. Pre tento projekt vznikla parta (ozdoba hlavy vo forme venca alebo „koruny“ najčastejšie z textilných či voskových kvetov či prípadne koráľkových ozdôb alebo len z rozmarínu a stúh) ako hlavný artefakt konceptu prechodného rituálu do dospelosti. Kvetnatá koruna je súčasťou performance adaptovaného na tradičný svadobný obrad kedy je neveste po oddaní sňatá parta a je vymenená za čepiec zakrývajúci vlasy. Toto dielo pretvára tento historický rituál, ktorý v súčasnosti nabral archaický význam a ukazuje možnú alternatívu, kedy je kľúčový moment prerodu aplikovaný na výstup z akademickej pôdy a vstup na podnikateľský trh.

OBR 1 PARTA PRIDANÁ JAKO PRODUKT NA ESHOPE

OBR 2 PROCES VPLIETANIA KVETOV DO KONŠTRUKCIE

OBR 3 – REŠTAUTOVANIE ČELENKY Z REGIÓNU ZLATÝCH MORAVIEC NA SR

OBR 4 – ROZVRHOVANIE ZADNEJ ČASTI PARTY Z RIEČNYCH PERÁL A KONVALINIEK

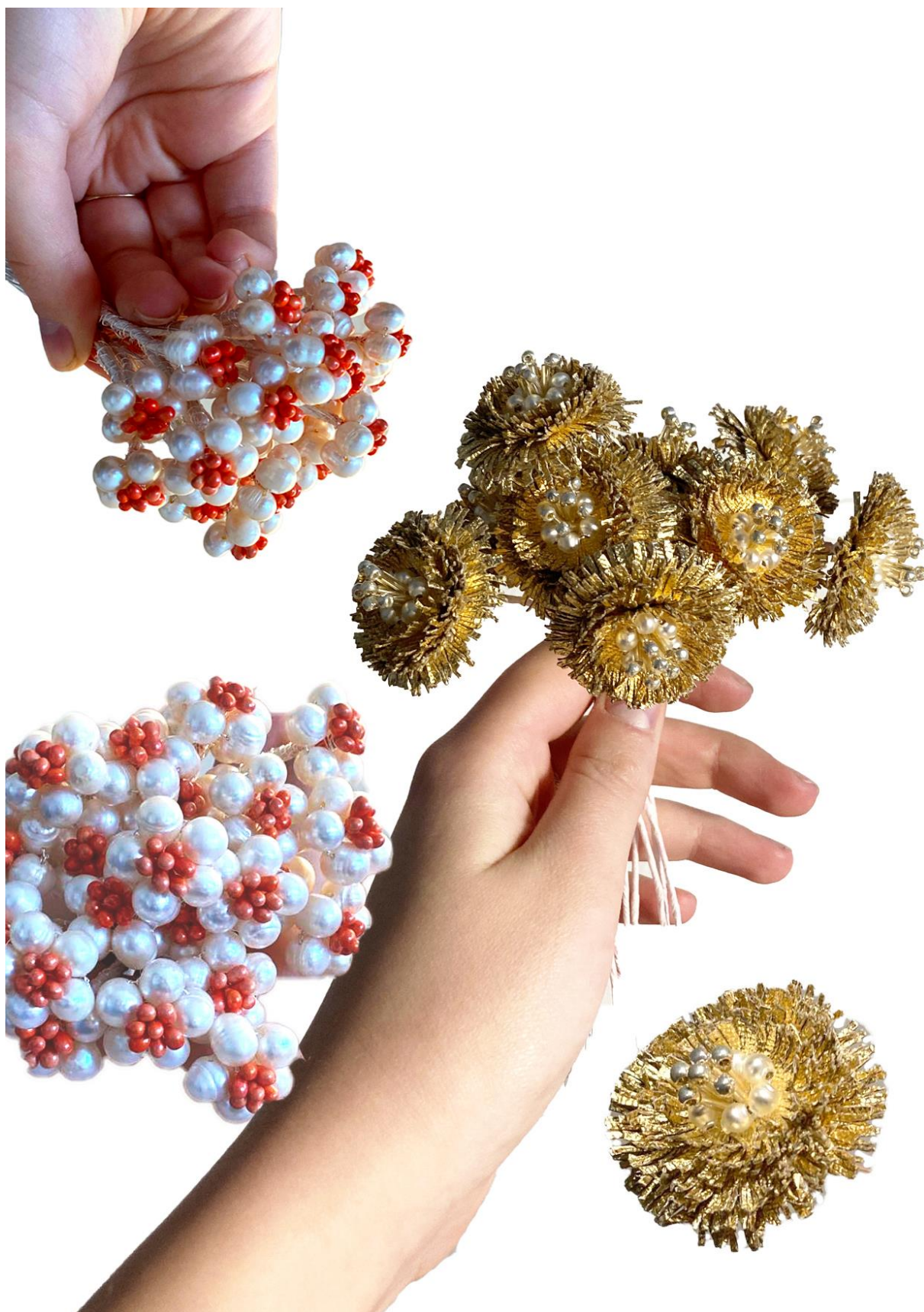

OBR 5 - DETAIL ZADNÉHO ZDOBENIA ZLOŽENÉHO Z VOSKOVÝCH KVETOV ŠÍPKOVEJ RUŽE S KÚSKAMI PÔDY Z AREÁLU FAVU, Z HODVÁBNEJ ZÁHRADNEJ RUŽE A ŠÍPOK Z KORÁLIEK PO STAREJ MAME – ODFOTENÉ NA PRABABKINOM KUCHYNSKOM OBRUSE

OBR 6 – PRIPÍNACIE STUHY PATRIACE DO OBLASTI PARTY NAD UŠAMI

OBR 7 – DETAIL NA RUŽE A PŮČIKY Z HODVÁBU Z PROCESU

OBR 8 – DETAIL NA KVETY PÚPAVY Z POZLÁTENÉHO PLÁTNA A KVETY JAHÔD Z RIEČNYCH PERIEL

OBR 9 – KVET NEVÄDZE Z HODVÁBU A S FLITROVÍMI TRASILAMI

OBR 10 - PÚPAVA

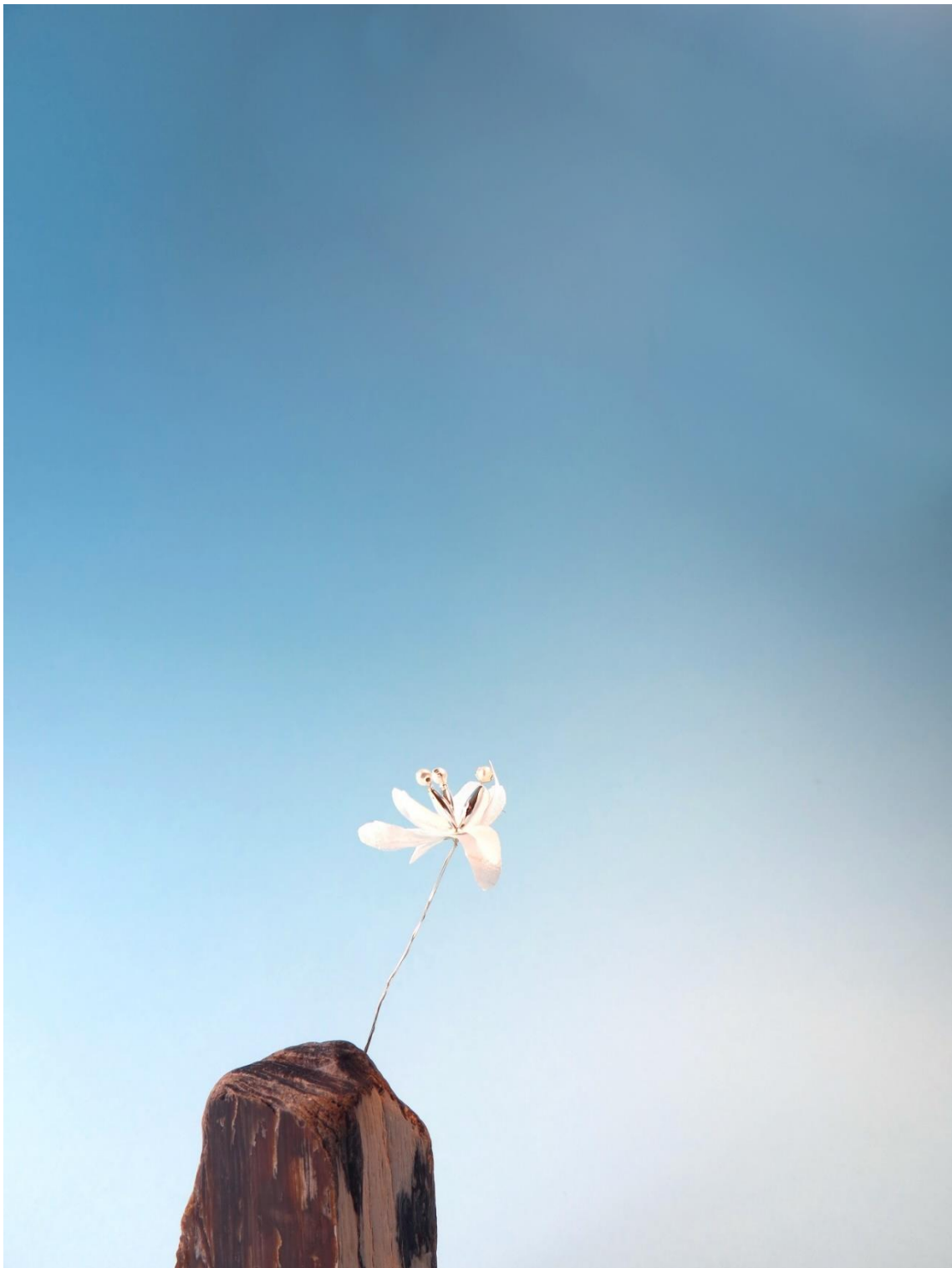
OBR 11 – KVIETKY NEZÁBUDKY ZO SKLENENÝCH KORÁLIEK A Z PERLIČIEK Z FÚKAHO SKLA

OBR 12 – ŠÍPKY Z PERLIČIEK Z FÚKAEHO SKLA

OBR 13 – ZRKADIELKA OMOTANÉ KORÁLKAMI

OBR 14 – KVET Z JABLONE Z HODVÁBU A Z PERLIČIEK Z FÚKAEHO SKLA

OBR 15 – KVET SEDMIKRÁSKY

OBR 16 – KVETY KONVALINIEK Z HODVÁBU

OBR 17 – KVET JAHODY Z RIEČNYCH PERÁL